

הסעת נדה בכסא גלגלים

אליהו כורסיה

א. שאלה

האם מותר להסיע את אשתו לאחר לידה (או בשאר ימים שאסורים בהם) בכסא גלגלים?

ב. נגיעה באשתו חולה

כתב הטור⁴⁸:

כתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה שאם הוא חולה ואשתו נדה ואין לו מי שימשנו זולתה מותרת לשמשו רק שתזהר ביותר מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו.

ובבית יוסף מבאר מה הדין במקרה שהאשה חולה והבעל בריא וז"ל⁴⁹:

מה"ר איסרלן שכתב בתרומת הדשן על אשה חולה שאסור לבעלה ליגע בה כדי לשמשה כגון להקימה ולהשכיבה ולסמכה ואף על גב דכתב בורה דעה דאשיר"י כתב בתשובה ואם הוא חולה ואין לו מי שימשנו זולתה מותרת לשמשו נוכל לומר דר"ל שימוש בלא נגיעה כגון להושיט לו דבר מידה לידו וכן שאר שימושים שהם בנגיעה על ידי דבר אחר ואפילו אם תמצא לומר דר"ל כגון להקימו ולהשכיבו ולתמכו ומשום דלאו מילי דחיבה נינהו כהרחצת פניו והצעת המטה בפניו אלא מילי דעבדות נינהו מ"מ אין ללמוד היתר לנדון דידן ד"ל דוקא כשהוא חולה והיא בריאה שרי כיון דחולה הוא ליכא למיחש להרגל עבירה דאין יצרו מתגבר עליו מפני תשש כחו אבל כשהיא חולה והוא בריא איכא למיחש להרגל עבירה שמא יתגבר יצרו עליו ויפייסנה.

לפי תירוצו הראשון של תרומת הדשן אין חילוק אם האשה חולה או שהבעל חולה, תמיד נגיעה ממש תהיה אסורה ונגיעה על ידי דבר אחר תהיה מותרת, אלא שלתירוצו השני של תרומת הדשן יוצא שכאשר הבעל חולה הותר אפילו

⁴⁸ יורה דעה הלכות נדה סימן קצה סעיף טו

⁴⁹ סעיפים טו-טז

נגיעה ממש מכיוון שתשש כחו של הבעל ואינו מתאוה לה, אך כאשר האשה חולה והבעל בריא יש להחמיר שאסור לו לשמשה "שמא יתגבר יצרו עליו ויפייסנה" נראה מפשטות, מזה שכתב "שאסור לבעלה ליגע בה" שמה שנאסר על הבעל זה דווקא הנגיעה באשה ממש אבל בנגיעה על ידי דבר אחר אולי יהיה מותר (כפי שחילק מהרא"י בתירוצו הראשון) דבר זה יתברר בהמשך בסייעתא דשמיא.

על דברי תרומת הדשן שאסר לשמש את אשתו חולה העיר הדרכי משה⁵⁰:

אמנם בשערי דורא בהגהה⁵¹ כתב דיש מתירין אפילו היא חולה⁵² עכ"ל ואני מצאתי הגהה במרדכי פ"ק דשבת⁵³ שכתב וזה לשונו כתב הר"ם אותן שנזהרין מליגע בנשותיהן נדות כשהן חולות שזהו חסידות של שטות מפי הר"ר טוביה מבראנה עד כאן לשון ההגהה שם.

יוצא לנו בפשטות לפי דברי הדרכ"מ שכאשר האשה חולה אין איסור לשמשה ולסעדה אף על ידי נגיעה ממש והנמנע מזה הרי זו חסידות של שטות.

מהרא"י לא חילק בין אם האשה נמצאת בפיקוח נפש או שלא, חילוק זה מובא בהמשך בדברי הב"י וז"ל:⁵⁴

"וכתב עוד בתרומת הדשן (סי' רנב) בשם גדול אחד דאשה [נדה] חולה ובעלה רופא אסור למשש לה הדפק (ע"כ), ונראה מדבריו שאפילו בשאין רופא זולתו אסור וגם בתשובות להרמב"ן (סימן קכ"ז) אסר לבעל למשש דפק אשתו נדה ואף על פי שלשון השאלה היה בשיש שם רופאים אחרים אלא דבעלה ניחא לה משום דמזומן תדיר נראה דלמאי דאסר לא שני לן בין יש שם רופאים אחרים לאינם ומיהו אם החולי מסוכן ואין שם רופאים משמע קצת מדבריו דשרי משום פיקוח נפש אלא דאיכא למימר דלטעמיה אזיל דסבר דנגיעת נדה אינה אסורה אלא מדרבנן אבל להרמב"ם דנגיעת ערוה אסורה מן התורה הכא אף

⁵⁰ סעיף ו

⁵¹ סי' יח ד"ה כתב

⁵² בלשון אפילו נראה שרצה לומר לא מבעיא שהוא חולה ותשוש שמותר אלא אפילו שהיא חולה והוא בריא מותר ופשוט.

⁵³ שלטי הגיבורים סט, אות ה

⁵⁴ סעיף יז

על פי שיש בו פיקוח נפש אפשר דאסור משום דהוי אביזרא דגילוי עריות וצ"ע.

מבואר שלרמב"ן שאיסור נגיעת נידה אינו אלא מדרבנן⁵⁵ ודאי שרי במקום פיקוח נפש.

אלא שהב"י מסתפק אולי לדעת הרמב"ם שאיסור נגיעת נידה הוא מדאורייתא⁵⁶ יהיה אסור לגעת בה ולשמשה אף בשעת פיקוח נפש ונשאר בצ"ע.⁵⁷

יוצא לנו אם כן לכאורה שלושה מחלוקות בדבר:

1. דרכ"מ - כאשר האשה חולה מותר לשמשה ולסעדה גם בנגיעה ממש אף אם אין פיקוח נפש.
2. רמב"ן - כאשר יש פיקוח נפש מותר וכשאינן פיקוח נפש אסור.
3. רמב"ם (לפי הבנת הב"י)⁵⁸ - לעולם אסור ליגע באשתו נידה כשהיא חולה אף בפיקוח נפש.

ג. הפסיקה למעשה

וזה לשון השו"ע:

אשה חולה והיא נידה אסור בעלה ליגע בה כדי לשמשה כגון להקימה ולהשכיבה ולסומכה⁵⁹.

והוסיף הרמ"א:

ויש אומרים דאם אין לה מי שישמשה מותר בכל וכן נוהגין אם צריכה הרבה לכך.

⁵⁵ הרמב"ן בהשגות על סה"מ ל"ת שנג

⁵⁶ סה"מ שם, והל' איסור' ב'פכ"א ה"א

⁵⁷ נשאלת השאלה למה נשאר בצ"ע הרי פשוט שאם זה איסור ערוה דאורייתא אזי "יהרג ואל יעבור"?

ונלע"ד להסביר בשתי אופנים:

א. יכול להיות שבאמת איסור נגיעה בנידה הוא דאורייתא אלא שאינו בגדר אביזרא דגילוי עריות שצריך למסור עליו את הנפש (קצת משמע כך מלשונו שכתב "אפשר שאסור משום דהוי אביזרא דגילוי עריות").

ב. שהב"י מסתפק האם האיסור נגיעה שכתב הרמב"ם זה דווקא בנגיעה של חיבה (כמו שהבין הש"ך ס"ק יט), או אף בכל נגיעה (כפי שהשיג הב"ש על הש"ך באבן העזר סימן כ ס"ק א).

⁵⁸ למרות שכאן נשאר בצ"ע נראה בהמשך בפשטות בשו"ע שלא חילק בין יש פיקוח נפש לאין פיקוח נפש, שיש איסור דאורייתא.

⁵⁹ סימן קצה סעיף טז

וכן בסעיף שאחרי זה⁶⁰ פסק השו"ע:

אם בעלה רופא אסור למשש לה הדפק.

והוסיף הרמ"א:

ולפי מה שכתבתי דנוהגין היתר אם צריכה אליו דמשמש לה כל שכן דמותר למשש לה הדפק אם אין רופא אחר וצריכה אליו ויש סכנה בחליה⁶¹.

ד. נגיעה על ידי דבר אחר

נראה לומר שכל מחלוקתם של המחבר והרמ"א היא בנגיעה ישירה שמרן מחמיר והרמ"א מיקל אך לגבי נגיעה על ידי דבר אחר אולי ניתן לומר ששניהם יודו ששרי במקום חולי, ועל מנת לברר דבר זה צריך להקדים ולבאר מהו איסור נגיעה על ידי דבר אחר ומה החשש בו.

השו"ע פסק בסעיף ב:

לא יגע בה אפילו באצבע קטנה ולא יושיט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה שמא יגע בבשרה.

נראה מאיסור הושטה שכאשר שניהם נוגעים באותו הדבר אין בזה גדר של נגיעה אחד בשני אלא שחששו שמא יגעו זה בזה ואסרו הושטה מאחד לשני.

אך מנגד בסעיף ה כתב הרמ"א:

ואסור לישיב על ספסל ארוך שמתנדנדת ואינה מחוברת לכותל כשאשתו נידה יושבת עליו, ויש מתירים כשאדם אחר מפסיק ביניהם.

ויש מחלוקת בטעם האיסור:

תה"ד כתב שטעם האיסור הוא משום שנראה דבר של חיבה, ובדומה **הט"ז** כתב שהטעם הוא משום חשש הרהור וכדין ישיבה על מיטתה.

⁶⁰ סעיף יז

⁶¹ ולפי מה שסיים הרמ"א "ויש סכנה בחוליה" משמע שהבין בדברי המחבר שאף בסכנה אסור לשמשה, ובאמת יש מחלוקת אחרונים גדולה כיצד להבין את מחלוקת המחבר והרמ"א עיין בספר אבני שהם סימן קצה טז ס"ק א ד"ה מחלוקת מרן רמ"א שמביא שם את מחלוקת האחרונים בצורה בהירה.

לעומתם הש"ך בנקודות הכסף בטעמו הראשון שם כתב שהטעם הוא שמכיוון שהספסל מתנדנד הוי כנגיעה!

יוצא ממחלוקת זו לכאורה שלט"ז גם אם הבעל מזיז את אשתו ע"י דבר אחר אין בזה דין נגיעה באשתו ואילו לש"ך הוזזת אשתו ע"י דבר אחר נחשבת כנגיעה.

יוצא שעל עצם איסור נגיעה ע"י דבר אחר ישנה מחלוקת ואולי בזה מרן יודה ששרי במקום חולי, וכך פסק באמת בטהרת הבית⁶² וז"ל:

אישה חולה ששוכבת במטתה בבית החולים והיא נידה נראה שמותר לבעלה להגביה את המיטה או להנמיכה בין שזה נעשה על ידי חשמל ובין על ידי פעולה ביד, כל שהדבר נעשה להרווחת האשה החולה, כיוון שאינו נוגע בגופה אלא על ידי דבר אחר... ואם תמצא לומר שהלכה כדברי תרומת הדשן ומרן להחמיר שמא בכהאי גוונא דהוי נגיעה על ידי דבר אחר יש להתיר⁶³, ומכל מקום טוב לעשות כמו שסיים הבאר משה שם, שיכרוך ידיו במפה או שילבש כפפות בידי לתוספת היכר.

משמע לכאורה שיודה להקל אף להסיעה בכסא גלגלים, וכך הבין האבני שהם בדעתו שכתב:

וכ"פ בטהרת הבית בין לגבי הושטה ובין לעניין שמותר להגביה מיטתה או להנמיכה... וכ"ש שמותר להסיעה במיטתה או בכסא גלגלים כיוון שאינו נוגע בה אלא בדבר שגם היא נוגעת בו, ומדין ספסל המתנדנד אין לאסור רק לטעם שהוא משום דהוי נגיעה (נקודות הכסף) וכאן שהוא מקום צורך לא ראו להחמיר אפילו לבני אשכנז וכל שכן לבני ספרד שלא נהגו חומרא זו וכן כתב בספר חוט שני⁶⁴.

⁶² בדיני הרחקות משמרת הטהרה על סעיף מו בסופו.

⁶³ שמה הוסיף שזה מדין ספק ספיקא שמא הלכה כרדב"ז שאף באין סכנה מותר לשמשה, ואם הלכה כמרן שמא ע"י דבר אחר לא החמיר עיי"ש.

⁶⁴ לסעיף ב סק"ב בדינים העולים אות יא